

Utlåtande Rotel VIII (Dnr KS 2018/365)

Förbättra kontrollen av stadens gode män samt förvaltare och inrätta en fond för skadedrabbade huvudmän

Motion från Per Ossmer och Martin Westmont (båda SD)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

I en motion till kommunfullmäktige föreslår Per Ossmer och Martin Westmont (båda SD) att Stockholms stad genom överförmyndarnämnden bör utöka kontrollen av ställföreträdare. Förslag lämnas även att personer som drabbas av ställföreträdarens försummelser ska kunna ersättas ekonomiskt av Stockholms stad och att överförmyndarnämnden därför bör inrätta en särskild skadeståndsfond för huvudmän som drabbats av ekonomisk skada.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, överförmyndarnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Norrmalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret anser att frågor rörande ekonomisk ersättning i form av skadestånd för enskilda som drabbas av ekonomisk skada inte är en del av stadens uppdrag.

Socialnämnden delar uppfattningen om att det är angeläget att personer som tillsätts som ställföreträdare är lämpliga för uppdraget, och att en av förutsättningarna för att garantera trygghet för personer i behov av ställföreträdare är att ha kontrollfunktioner och uppföljning avseende ställföreträdarnas uppdrag. Vad gäller inrättandet av en särskild fond för skadedrabbade huvudmän bedömer socialnämnden att detta inte ryms inom stadens ansvarsområden, utan att bedrägeri och försummelse är brott som ska polisanmälas och utredas hos polismyndigheten enligt gängse rutiner.

Överförmyndarnämnden avstyrker förslaget om en kommunal skadeståndsfond.

Farsta stadsdelsnämnd anser inte att det i dagsläget krävs ytterligare åtgärder för att värna huvudmannens intressen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och *Norrmalms stadsdelsnämnd* överlåter på överförmyndarnämnden att ta ställning till förslagen i motionen.

Mina synpunkter

Personer som behöver hjälp av en god man eller förvaltare för att sörja för sin person eller bevaka sina rättigheter tillhör några av samhällets mest utsatta. Det är oerhört viktigt att Stockholms stad ser till att de personer som får förtroendet att vara ställföreträdare åt en annan är lämpliga för uppdraget. De allra flesta gode männen och förvaltarna i Stockholm är ett starkt stöd för sina huvudmän och ger i många fall ett stöd som går långt utöver det lagen kräver. Det lilla fåtal som missbrukar sin ställning för egen vinning riskerar dock förtroendet för ställföreträdersystemet som helhet.

Motionärerna föreslår att kontrollen och uppföljningen av de ställföreträdare staden anlitar ses över. Såsom överförmyndarnämnden påpekar i sitt remissvar genomförs redan idag kontroller av blivande ställföreträdares lämplighet, och överförmyndarförvaltningen arbetar för att stärka den löpande kontrollen av ställföreträdare.

Överförmyndarförvaltningen befinner sig i ett omfattande arbete för att korta handläggningstiderna, komma ikapp med ärendebalansen och öka kvaliteten och rättssäkerheten i handläggningen. Man har exempelvis kunnat minska antalet ställföreträdare som har ett mycket stort antal uppdrag. Såsom nämnden också påpekar i sitt remissvar har man under senare år väsentligt kunnat utöka och utveckla utbudet av information och utbildning gentemot ställföreträdarna.

Med vad som ovan anförts anser jag detta yrkande besvarat.

Motionärerna föreslår inrättandet av en skadeståndsfond för skadedrabbade huvudmän. Som flera remissinstanser har kommenterat är inte ekonomisk ersättning till personer som drabbats av skada från sina ställföreträdare en del av stadens uppdrag. Även om Stockholms stad ansvarar för att rekrytera och utbilda ställföreträdare så är det ställföreträdaren själv som bär det juridiska ansvaret gentemot sin huvudman enligt lagen. Det är också en viktig grundprincip att ställföreträdare som utnyttjar sina huvudmän eller allvarligt försummar sina förpliktelser inte undkommer det ansvaret.

Jag bedömer att överförmyndarnämndens viktigaste utmaning i dagsläget, förutom att införa moderna och ändamålsenliga verksamhetssystem och digitalisera de fortfarande pappersbaserade akterna, är att hitta ställföreträdare i de allra mest komplicerade fallen, exempelvis där tidigare ställföreträdare utsatts för hot, våld eller annan brottslighet från huvudmannen eller närstående. Jag anser det önskvärt att nämnden får möjlighet att under de kommande åren lägga sin kraft och sina ekonomiska resurser på att möta dessa utmaningar.

Bilaga

Motion av Per Ossmer och Martin Westmont (båda SD) om att förbättra kontrollen av stadens gode män samt förvaltare och att inrätta en fond för skadeståndsdrabbade huvudmän

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 27 mars 2019

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Jan Jönsson

Mats Larsson

Särskilt uttalande gjordes av Peter Wallmark (SD) enligt följande.

Överförmyndarförvaltningen befinner sig i en omfattande organisatorisk förändring och man har utökat och utvecklat utbudet av information och utbildning. Det är ett steg i rätt riktning. Det är också viktigt att säkerställa att de personer som Stockholms stad utser att vara ställföreträdare åt andra personer är lämpliga för uppdraget.

Det har förekommit att människor i denna beroendeställning blivit drabbade av sin gode mans försummelse, därför är det viktigt att kontroller sker fortlöpande. Vi anser också att det är olämpligt att ställföreträdare har detta som ett heltidsarbete. Därför borde en gräns på hur många personer en gode man kan företräda, införas.

Remissammanställning

Ärendet

I en motion till kommunfullmäktige föreslår Per Ossmer och Martin Westmont (båda SD) att Stockholms stad genom överförmyndarnämnden bör utöka kontrollen av ställföreträdare. Förslag lämnas även att personer som drabbas av ställföreträdarens försummelser ska kunna ersättas ekonomiskt av Stockholms stad och att överförmyndarnämnden därför bör inrätta en särskild skadeståndsfond för huvudmän som drabbats av ekonomisk skada.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, överförmyndarnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Norrmalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 januari 2019 har i huvudsak följande lydelse.

En tydlig och tillfredsställande kontrollfunktion av stadens utsedda ställföreträdare utgör en central del i att säkerställa en rättssäker hantering för de personer som har tilldelats god man eller förvaltare. Det är en förutsättning för att den enskilda individen ska kunna känna trygghet i relationen till överförmyndarnämnden.

Överförmyndarnämnden befinner sig sedan en tid tillbaka i ett långsiktigt förändringsarbete i vilket ett av syftena är att förbättra kontrollen och uppföljningen av förvaltare och gode män. Som en del i det arbetet har nämnden under 2018 genomfört en kontroll av belastningsregister och kreditupplysning på samtliga befintliga ställföreträdare. Överförmyndarnämnden arbetar även med att erbjuda alla ställföreträdare vidareutbildning inom olika områden, så som redovisning, demens med mera. Dessa utbildningar syftar till att öka kunskapsnivån bland ställföreträdarna vilket leder till en ökad rättssäkerhet för den enskilda.

Motionärerna föreslår vidare att Stockholms stad, genom överförmyndarnämnden, ska inrätta en särskild skadeståndsfond för huvudmän som drabbas av ekonomisk skada. Stadsledningskontoret vill framhålla att frågor rörande ekonomisk ersättning i form av skadestånd för enskilda som drabbas av ekonomisk skada inte är en del av stadens uppdrag. Såväl försummelse som bedrägerier är brott som ska polisanmälas och utredas av polismyndigheten och ska hanteras inom den befintliga lagstiftningen.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 augusti 2018 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 28 maj 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen delar motionärernas uppfattning om att uppföljning och kontrollfunktioner av ställföreträdare är en central del i att garantera trygghet och rättssäkerhet för de personer som tillsätts god man eller förvaltare.

Överförmyndarförvaltningen har påbörjat ett långsiktigt förändringsarbete i syfte att förbättra kontroll och uppföljning av gode män. Socialförvaltningen och överförmyndarförvaltningen kommer under hösten 2018 att ha gemensamma utbildningar med fokus på hur man på bästa sätt kan få ett bra samarbete och stötta personer med exempelvis utåtagerande beteende.

I motionen föreslås även att Stockholms stad beslutar att genom överförmyndarnämnden avsätta en särskild skadeståndsfond för huvudmän som drabbas av ekonomisk skada. Socialförvaltningen bedömer inte att frågan som rör ekonomisk ersättning i form av skadestånd för huvudmän som drabbas av ekonomisk skada ryms inom stadens uppdrag.

Då bedrägeri och försummelse är brott som ska polisanmälas och utredas hos polismyndigheten enligt gängse rutiner, bedömer socialförvaltningen att den ekonomiska ersättningen brottsoffer kan erhålla då de utsatts för brott ryms inom den befintliga lagstiftning avseende skadestånd samt brottsskadeersättning.

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2018 följande.

Som svar på remissen överlämnar överförmyndarnämnden förvaltningens tjänsteutlåtande.

Överförmyndarförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 augusti 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Under flera år har allvarig kritik riktats mot Stockholms överförmyndarnämnds verksamhet från bland andra länsstyrelsen, riksdagens ombudsmän, justitiekanslern och stadens revisorer. Sedan 2016 har kommunfullmäktige tillfört nämnden utökade resurser, vilket resulterat i att förvaltningen mer än fördubbla antalet anställda och därmed avsevärt kunnat höja verksamhetens kompetens och kvalitet. Stora förbättringar har också kunnat genomföras, bland annat i tillsynsarbetet, i servicen gentemot huvudmän och ställföreträdare och i form av utbildningsåtgärder för de senare. De brister som förevarit har dock byggts upp under många år, och att fullt ut rätta till dessa är ett långsiktigt arbete.

En viktig och, i tid och resursåtgång, väsentlig del av nämndens uppgifter är att kontrollera ställföreträdarnas insatser för huvudmännen. Detta sker huvudsakligen genom granskning av de redogörelser ställföreträdarna årligen ska lämna in. Ett av nämndens mål är att hinna granska dessa innan augusti månads utgång, dels för att ställföreträdarna inte ska behöva vänta alltför länge på sina arvoden, men också för att andra väsentliga uppgifter måste hinnas med så som omprövning av samtliga förvaltare och kontroll av ställföreträdarnas lämplighet. En sådan kontroll sker alltid innan någon tar på sig ett ställföreträdarskap, men förvaltningens ambition är att regelbundet kunna lämplighetspröva även befintliga gode män och förvaltare, något som förvaltningen har påbörjat. Andra tänkbara kontrollinsatser skulle exempelvis kunna vara utökade kontakter med huvudmännen, men till det räcker ännu inte de medel nämnden förfogar över.

Som nämns ovan har förvaltningen under senare år väsentligt kunnat utöka och utveckla utbudet av information och utbildning gentemot såväl blivande som redan anlitade gode män och förvaltare. Utbildning, såväl mer generell som med inriktning på specifika frågor, erbjuds nu kontinuerligt ställföreträdarna. Innehåll och utformning omprövas kontinuerligt.

Förvaltningens arbete med kontroller, lämplighetsprövningar och utbildning syftar till att tillförsäkra huvudmännen en rättssäker och god insats från ställföreträdarna. Verksamheten bygger samtidigt på ett stort mått av förtroende för att gode män och förvaltare sköter sitt, i det närmaste ideella, uppdrag för huvudmannens bästa. Därför är det också viktigt att, när oegentligheter uppdagas, förvaltningen reagerar och när så krävs, vid misstanke om brott, polisanmäler, vilket också sker.

Förvaltningen avstyrker förslaget om en kommunal skadeståndfond då frågan redan är reglerad i lagstiftningen. Ställföreträdaren är enligt föräldrabelagen 11 kap. 14 § skadeståndsskyldig gentemot huvudmannen. Skadeståndsskyldighet kan exempelvis uppstå om ställföreträdaren underlåtit att för huvudmannens räkning söka bidrag som denna har rätt till, eller om ställföreträdaren på annat sätt har agerat oegentligt gentemot huvudmannen, så att denne lidit ekonomisk skada. Förvaltningen polisanmäler alltid om misstanke om brott föreligger. Det är sedan de rättsvårdande myndigheterna som fattar beslut om eventuellt skadestånd.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2018 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av en motion från Per Ossmer och Martin Westmont, Sverigedemokraterna, om att förbättra kontrollen av stadens gode män samt förvaltare och att inrätta en fond för skadedrabbade huvudmän.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 juni 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen bedömer att staden har en god bild av hur överförmyndarnämnden sköter kontrollen och uppföljningen av staden anlitate gode män och förvaltare.

Av Stadsrevisionens senaste tre årsrapporter och revisionsberättelser om överförmyndarnämnden, åren 2015-2017, och en projektrapport (nr 11 år 2015) framkommer vissa synpunkter på hur verksamheten har bedrivits avseende bland annat kontroll och uppföljning av hur gode män och förvaltare sköter sina åtaganden gentemot huvudmannen.

Av revisionsberättelsen år 2017 framgår sammanfattningsvis bland annat att överförmyndarnämnden har fortsatt det förändringsarbete som inleddes 2015. Det kvarstår dock brister som är av betydelse för huvudmannen, till exempel tillsättande eller beslut om byte av god man eller förvaltare. De väsentligaste rekommendationerna från Stadsrevisionen som återstår att genomföra är bland annat att omprövning av förvaltarskap ska ske utifrån tillförlitliga underlag och att överförmyndarnämnden ska genomföra löpande stickprovskontroller i tillsynen.

Förvaltningen konstaterar dels att Stadsrevisionen de tre senaste åren har uppmärksammat överförmyndarnämnden på att det finns brister i deras verksamhet som ska åtgärdas, dels att överförmyndarnämnden har vidtagit åtgärder för att förbättra kontrollen och uppföljningen av stadens gode män och förvaltare. Med anledning av detta så anser förvaltningen att det i dagsläget inte krävs ytterligare åtgärder för att värna huvudmannens intressen. Staden bör snarare följa upp redan vidtagna och planerade åtgärder och på så sätt säkerställa att överförmyndarnämnden lever upp till sina åtaganden.

Vad gäller förslaget om att staden genom överförmyndarnämnden ska avsätta medel till en särskild fond för skadedrabbade huvudmän så saknar förvaltningen kompetens att uttala sig.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2018 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till Kommunstyrelsen som svar på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 augusti 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har ingen rådighet i frågan om uppföljning av gode män och förvaltare eller i inrättande av skadefond och anser att det är överförmyndarnämnden som bör ta ställning till frågorna i motionen. De har kunskap och mandat på området. Om biståndshandläggare eller socialsekreterare får tecken på att god man eller förvaltare missköter sitt uppdrag lämnas den informationen vidare till överförmyndarnämnden. På så vis bistår förvaltningen att missförhållanden upptäcks.

Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till Kommunstyrelsen som svar på remissen.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 augusti 2018 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 juli 2018 har i huvudsak följande lydelse.

I Stockholms stads budget för 2018 framgår att det är ”av största vikt att överförmyndarnämnden vidtar åtgärder för att säkerställa rättssäkerheten gentemot huvudmannen och att löpande följa upp ärendeflöden”. Vidare framgår att överförmyndarnämnden ”ska ha en långsiktig plan för rekrytering och kontroll av gode män, förvaltare och särskilda vårdnadshavare samt se över hur rekrytering och kontroll kan utvecklas.

Således står det redan i föreliggande budgetuppdrag att kontrollen av gode män och förvaltare ska ses över. Socialförvaltningen kommer att stödja överförmyndarnämnden att ta fram en kompetenshöjande utbildning i bland annat bemötande.

Förvaltningen anser att det är överförmyndarnämnden som måste ta ställning till frågorna i motionen. De har kunskap om hur kontrollen ser ut i dagsläget. Mot den bakgrunden kan de ta ställning till om kontrollen behöver förstärkas och en fond ska

upprättas. Vidare är det överförmyndarnämnden som har mandat i frågorna och kan genomdriva eventuella förändringar.

Förvaltningens biståndshandläggare/socialsekreterare är i mötet med klienten uppmärksam på eventuella signaler om att gode mannen eller förvaltaren missköter sitt uppdrag. Om sådan information framkommer vidarebefordras den till överförmyndarnämnden. På så sätt kan förvaltningen bistå överförmyndarnämnden i att upptäcka missförhållanden.